

Jeff Hearn ile Söyleşi: Erkekler ve Erkeklikler Üzerine Güncel Tartışmalar.

Selin Akyüz & Atilla Barutçu

Feminist Tahayyül, 4(1): 130-152.
(Söyleşi)

Jeff Hearn ile Söyleşi: Erkekler ve Erkeklikler Üzerine Güncel Tartışmalar

Selin Akyüz¹ & Atilla Barutçu²

Dünyada Eleştirel Erkeklik Çalışmaları dendiğinde ilk akla gelen isimlerden biri şüphesiz ki Jeff Hearn olur. *Feminist Tahayyül*'ün erkeklikler odaklı bu sayısı hazırlanırken hem bu alanın temel kavramlarını yeniden ziyaret etme hem de güncel sorunların etrafında düşünme fırsatını sunabileceğini düşünerek kendisi ile irtibata geçtik. Jeff'i alandaki çalışmalarının yanı sıra yüz yüze de tanıyorduk. Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi olarak 2014 yılında İzmir'de gerçekleştirdiğimiz 1. Uluslararası Erkekler ve Erkeklikler Sempozyumu'na olan davetimizi kırmamış, sempozyumun davetli konuşmacılarından biri olmuştu. 2019 yılında İstanbul'da ikincisini gerçekleştirdiğimiz sempozyumda da yine bizlerle beraber olmuş ve açılış konuşmasını gerçekleştirmişti. Jeff'le olan bu tanışıklığımız bize *Feminist Tahayyül*'e bir söyleşiyle katkı sunup sunamayacağını sorma lüksünü sağlamış oldu. Jeff ise tüm nezaketiyle bu katkıyı seve seve sunacağını belirtti. Böylece teknolojinin avantajını kullanarak 20 Ocak 2023 Cuma günü online olarak buluştuk ve kendisine Eleştirel Erkeklik Çalışmalarındaki güncel meseleler üzerine olan fikirlerini ve geçmiş/gelecek çalışmalarını sorduk. Sorularımıza verdiği detaylı ve özenli cevapların alanda çalışan tüm araştırmacılar için yol gösterici olacağını umuyoruz.

Atilla Barutçu: Merhaba Jeff. Öncelikle söyleşi teklifimizi kabul ettiğin ve bize zaman ayırdığın için çok teşekkür ederiz. Dördüncü senesine giren *Feminist Tahayyül*'ün erkeklikler üzerine olan bu sayısını oldukça önemsiyoruz. Senin de bildiğin gibi Türkiye'de doğrudan bu konuya odaklanan dergi veya dergi sayısı çok az. Bu yüzden bu

¹ Doç. Dr., TED Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORCID 0000-0003-3091-0139

² Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
ORCID 0000-0001-5966-6438

sayıya katkı bizim için çok değerli. Söyleşiye genel bir soruyla başlamak istiyoruz. Senden öncelikle erkeklik çalışmaları alanındaki son tartışmaları değerlendirmeni isteyeceğiz. Bunun çok kapsamlı bir soru olduğunu biliyorum ancak sana göre son dönemde mevcut tartışmaların hangi noktaları öne çıkardığını ve bu tartışmaların çağdaş küresel erkeklikler için bize ne söylediğini düşündüğünü merak ediyoruz.

Jeff Hearn: Öncelikle beni davet ettiğiniz için teşekkürler. Dediğin gibi bu çok büyük bir soru. Ayrıca buna birkaç farklı şekilde cevap verilebileceğini düşünüyorum. Benim için belki de bu soruyu cevaplamanın en kolay yolu biraz kaçmak olacak. 2019'da *Men and Masculinities*'de yayımlanan "*So What Has Been, Is, and Might Be Going on in Studying Men and Masculinities? Some Continuities and Discontinuities*" [Öyleyse Erkekler ve Erkeklikler Üzerine Yapılan Çalışmalarda Neler Oldu, Oluyor ve Olabilir? Bazı Süreklilikler ve Süreksizlikler] başlıklı bir makale yazdım (Hearn, 2019). En kolay yol burada yarım saat oturup bu makaleyi okumak olurdu ama bunu yapmayacağım. Bu makalede gelecekteki çalışmalar için önemli olduğunu düşündüğüm bazı şeyleri vurgulamaya çalıştım. Daha çok kapsamla veya araştırma ve ders konularıyla ilgili bazılarında hızlıca bahsedeceğim. Ama bu konuları kesen pek çok başka politik ve teorik soru da var.

Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel çalışmalar alanının eleştirel ana akımı diyebileceğiniz yerde daha fazla ele alınması gereken birçok soru var. Ben bu yüzden erkekler, erkeklikler ve küresel çevre ilişkileri konusyla başlayacağım: ekoloji, çevre, gıda, kıtlık, insanlar ve hayvanlar, enerji, elektrik, su, ulaşım, iklim değişikliği. Erkekleri ve erkeklikleri incelerken bu sorunlardan kaçmak mümkün değil. Sonra emperyalizmlerin, sömürgeciliklerin, büyük işletmelerin ve genellikle erkekler ve erkeklikler tarafından kontrol edilen küresel finansal sistemin ve ırksallaştırılmış kapitalizmin etkileri dahil olmak üzere çeşitli türlerdeki küresel eşitsizliklere dair kapsamlı sorular da var. Bunlarla bağlantılı olarak elbette hiç de yeni olmayan ulus, milliyetçilik, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı meselesi var. Bunların hepsi tarihin bir parçası ve kişinin dünyanın neresinde olduğuna bağlı. Süregiden belli bir kutuplaşma var ve bu yüzden bazı erkekler ve erkekliklerle çok açık bir şekilde bağlantılı olan otoriterlik

dünyanın bazı bölgelerinde ana akım hale geldi. Bir başka konu ise teknoloji veya sosyo-teknolojilerle, özellikle de bilgi ve iletişim teknolojisinin yükselişiyle ilgili. Bu konu 70'lerin sonunda ve 80'lerin başında erkekliklerin kavramsallaştırılmasına ilişkin ilk tartışmaların bir parçası değildi. Şu anda bir erkeklik kavramı formüle ediliyorsa bu konuları düşünmek zorundayız. Daha önce de üreme teknolojisi üzerine bazı tartışmalar vardı ve elbette toplumun eleştirel analizinin bir parçası olarak teknolojik değişim etrafında dönen geniş tartışmalar mevcuttu. Bugün ise sadece sosyal medyayla değil aynı zamanda sanal gerçeklik, üç boyutlu teknolojiler, yapay zekâ, robotbilim, büyük veri ve sosyo-teknolojilerle ilişkili olarak erkekler ve erkeklikler üzerine çok daha fazla çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Tüm bu saydıklarım önemli ve oldukça geniş yürütülecek eleştirel araştırmaları gerektiriyor. 70'lerin sonundaki tartışmalar daha sonra eleştirel teori diyebileceğimiz bazı yaklaşımlardan etkilendi. Aktivist ve kişisel politikaya ek olarak neo-Marksist veya Gramsci'den etkilenen Marksizm ile bir tür eleştirel rol teorisinin birleşimiydi. Böylece özellikle toplumsal cinsiyet ve sınıf üzerine, bir dereceye kadar da irksallaştırma ve etnik köken üzerine çok fazla çalışma yapılmıştı. Ama bence daha az çalışılmış başka kesişimsellikler de mevcut ve bunlar üzerine hâlâ yapılacak çok iş var. Bunlardan biri sakatlık ve sağlam bedenlilikle, diğeri ise yaş ilişkileriyle ilgili. Aslında yaştan kaçınamazsınız. Ben de yaşla bir ölçüde ilgilenmeye başladım çünkü erkekler ve erkeklikler etrafındaki tartışmalar bazen erkek özneyi çok basitleştirilmiş bir şekilde genç veya genç yetişkin varsayma eğiliminde olabiliyor. Halbuki bu varsayım her zaman her erkeğin durumuna uymaz. Daha önce de kullandığım bir örnek var: 18 yaşındaki biri ile 80 yaşındaki biri aynı değildir. Bu sadece benim bulduğum “müthiş” bir fikir değil ama yaş ilişkileri çok daha fazla vurgulanabilir diye düşünüyorum.

Ek olarak bir dizi daha kesişen teorik-analitik-politik soru var. Bahsedilmesi gereken en bariz şey şu: Erkeklik terimi ile kastedilen nedir? Hatta toplumsal cinsiyet terimi ile? Çünkü erkeklik özellikle psikolojiden, sosyal psikolojiden ve bazı sosyoloji dallarından bir kavram olarak geniş bir tarihe sahip. Dolayısıyla bir yandan erkekliği erkekliklere doğru çoğullaştırma hamlesi çok önemliydi ve çok yararlı oldu. Bir yandan da bu her zaman çok eleştirel veya

radikal şekillerde olmasa da bazı politika geliştirme süreçlerini de içerecek şekilde ana akım haline geldi. İnsanlar artık erkeklikler hakkında konuşabiliyor ancak her zaman ataerkilliğe veya toplumsal cinsiyet ve güç ilişkilerine atıfta bulunarak değil. Erkeklikler derken genellikle çok farklı şeyler kastedilmekte. Elbette bazıları net bir şekilde Raewyn Connell ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalara dayanarak erkeklikleri eleştirel bir şekilde pratikle ilişkilendiriyor. Kimileri bunu psikodinamik ya da kimlik üzerinden kullanırken kimileri ise daha kolektif şekillerde ele alabiliyor.

Erkekliği üzerine konuşurken öncelikle terimin nasıl kullanıldığını kontrol etmenin iyi olacağını düşünüyorum. Eğer belirli tür bir kimlik veya kimlik çalışması anlamında kullanılıyorsa buna işaret etmek gerek. Bu ayrıca pedagojik bir konu olabilir. Erkeklik üzerine makale yazan bir öğrenci varsa ona sormakta fayda var: Bununla ne demek istiyorsun? Bireysel veya toplu olarak cinsiyet kimliğini mi, cinsiyet ifadesini mi yoksa cinsiyet pratiklerini mi kastediyorsun? Evde, işte ya da cinsel ilişkilerde - her şekilde olabilir. Erkekliğin tek bir basit tanım olduğunu düşünmüyorum ama insanların bazen kendi tanımları konusunda biraz daha net olması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bu kullanım çeşitliliğinin erkeklik kavramının hem iyi hem de kötü anlamda neden bu kadar popüler hale geldiğini kısmen de olsa açıkladığını düşünüyorum. Terim iletişim kurmanın bir yolu haline geldi ancak insanlar her zaman aynı şey hakkında konuşmayabiliyor. Bu yorum kulağa biraz fazla sert gelebilir. Erkeklik terimi tabii ki farklı türden erkek (*men*) ve eril (*male*) -veya erkeksi (*masculine*)- olarak tanımlanan kişiler arasındaki ya da toplumsal cinsiyet ilişkilerine atfedilen anlamlar arasındaki ilişki hakkında konuşmanın çok yararlı bir yolu oldu. Ben tabii ki hala erkek kavramının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Bahsettiğim tartışmanın bir kısmı benim maddi-söylemsel (*material-discursive*) bir bakış tarzı dediğim şeyle ilgili. Bütün bu konulardan konuşurken erkekler dendiğinde kastedilen nedir? Buna kimler dahildir? Kimler değildir? Hatta toplumsal cinsiyet ile ne kastedilmektedir? Tüm bu soruların cevabı maddi ve söylemseldir (bkz. Hearn, 2017). Bana kalırsa özellikle şiddet üzerine çalışırken bu argüman daha da netleşiyor. Şiddet çok maddidir

fakat insanlar şiddet uygularken ve şiddeti deneyimlerken bunu sadece bedenlerinde, fiziksel olarak maddi ve bedensel şekilde deneyimlemezler. Bu aynı zamanda şiddetin hakkında konuşulmasıyla, açıklanmasıyla, bildirilmesiyle veya göz ardı edilme biçimleriyle söylemseldir de. Bu ikisi bir arada ilerler. Bu yüzden erkekler ve erkeklikler hakkında da daha açık bir şekilde maddi-söylemsel bir düşünme biçimini öneriyorum. Bence hem maddiliğe hem de söyleme aynı anda daha fazla vurgu yapılmalı. Bunlar iki ayrı şey değil; “ya/ya da” değil.

Pekâlâ, belki bu kavramsal vurgu bizi daha önce değindiğim bazı noktalara geri götürüyor, ancak pek çok çalışma hala benim metodolojik milliyetçi olarak adlandırabileceğim bir çerçevede kuruluyor. Bu yaklaşım genellikle sol milliyetçilik ve/veya sağ milliyetçilikten dolayı etkilenmektedir. Ulusun çok önemli olduğu aşikâr, ancak kişi ulusu tek veya ana çerçeve olarak kabul etmek zorunda değildir. Bu tür bir eleştiri çok daha ulusaşırı bir düşünce tarzına geçilmesi gerektiği anlamına gelir. Çok güçlü fiziki veya başka türlü ulusal sınırlar veya çok güçlü milliyetçilik olduğunda dahi bunları ulusaşırı olarak anlamamız gerekir. Milliyetçi siyasetin yayılması ulusaşırı bir süreçtir; farklı milliyetçilikler, farklı milliyetçi gruplar arasındaki bazı açık bağlantılarla birbirlerini etkiler. Bizim şu an yaptığımız görüşmedekine benzer karşılaşmalarda ulusaşırı bağlantılar vardır. Şu an Zoom’da olmak gibi! Bilgi teknolojisini ve diğer bilgi kaynaklarını düşünerek popüler kültürü sadece ulusal bir uğraş olarak görmek gerçekten zor çünkü tüm bu örtüşmeler her zaman olmaktadır. Bu yüzden tek bir ataerkillik olduğu fikrini değil, bu konu üzerine daha fazla düşünmenin yolunu sunan ulusaşırı ataerkillikler olduğu fikrini seviyorum.

Ulusaşırı fikri küresel kavramına göre daha erişilebilirdir. Küresel örgütlerin ataerkillik olduğundan bahsedebilirsiniz. Ayrıca küresel ataerkilliği pek çok süreç ve düşünme biçimleri için bir tür şemsiye terim olarak kullanabilirsiniz. Ama ulusaşırı hakkında konuşmak, düşüncenin biraz daha temellendirilmesine yardımcı olur. Göç, teknoloji, politika veya toplumsal hareketler gibi farklı temalarda erkekler farklı ulusaşırı yollarla neler yapıyor olabilir? Bir fikir olarak ulusaşırının yararlı olduğunu düşünüyorum çünkü kişiyi bu tür süreçlere bakmaya zorluyor ve çelişkileri görmeyi sağlıyor. Ulusaşırı etkenlerin popüler kültür

üzerindeki artan etkisinin yanı sıra artan bir milliyetçiliği de deneyimliyor olabilirsiniz. Bunların tümü erkekler ve erkeklikler tarafından ulusaşırı yollarla inşa edilmiştir ve aynı şekilde erkekleri ve erkeklikleri de inşa etmektedir. Ayrıca belki oldukça kişisel bir not olarak, 90'ların ortalarından beri planlanmadan tahmin edebileceğimden çok daha fazla ulusaşırı bir hayata sahip oldum. Farklı bir ülkede yaşamak gibi bir hayalim yoktu ama 1997'den beri benim içinde yaşadığım gerçek bu. Örneğin erkekler ve erkekliklere ulusaşırı yaklaşımlar geliştirirken Marina Blagojević Hughson ile çalışmak benim için son derece önemliydi. Hughson harika bir insan. Özel olarak erkekler ve erkekliklere ulusaşırı yaklaşımlara odaklanan iki kitabı birlikte derledik (bkz. Hearn ve diğ., 2013, 2019). Maalesef birkaç yıl önce kendisini kaybettik. Sonra ben birkaç ölüm ilanı hazırladım ve anısına büyük bir kitap yayımlandı (Ćopić ve Antonijević, 2021).

Özetlemek gerekirse, bahsettiğim bu konuların bazıları erkeklerin hegemonyası dediğim şeyle bağlantılı. Hegemonyaya toplumsal cinsiyetle ilişkili bakmanın veya İngilizce'de çok kullanılan bir tabir olmasa da toplumsal cinsiyet hegemonyası (*gender hegemony*) olarak bakmanın iyi bir yol olduğunu düşünüyorum. Bu tür bir yaklaşım sadece erkeklikleri değil aynı zamanda erkekler kategorisinde kabul edilenleri de dahil eder. Bahsettiğim çerçeve şu an ana akım diyemesek de ama otuz yıl öncesine göre daha ön planda olan trans tartışmalarıyla alakalı değil. Kimin erkek kategorisinde sayıldığı veya kimin bu kategori içinde düşünüldüğü fikri önemlidir. Bu fikir aynı zamanda yaşla da ilgilidir. Örneğin erkeği ve erkekleri hangi noktada yaş açısından düşünüyoruz? Asker erkek çocuklarının olduğu bazı ülkelerde veya durumlarda neler oluyor? 16-18-21-25 gibi belirli bir yaşa geldiğinizde neyin önemli olduğuna dair pek çok farklı örnek var. Bunlar pek çok şey erkekler kategorisi etrafında dönen ve hafife alınan sorunlar... Tüm bu değişimler siz yaşlandıkça oldukça garip bir şekilde gerçekleşir. Bence yaş ayrımcılığı ile sakatlık veya ırkçılık hakkında söylenenler arasında paralellikler kurulabilir: Bir şey söylediğinizde farklı bir şekilde duyuluyorsunuz ya da aslında hiç duyulmuyorsunuz. Beyaz olmayan biriyseniz veya bir "yabancısanız" farklı bir şekilde duyulabilirsiniz. Benzer bir şey yaş için de geçerlidir, en azından zaman zaman.

Dolayısıyla, erkekler kategorisini besleyen yaşla ve kuşaklarla ilgili meseleler de var. Zorunlu askerlik veya cezai sorumluluk gibi yasal meselelerden bahsetmiyorum bile.

Bahsedilmesi gereken son bir şey olarak gelecek temasıyla ilgili daha fazla çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum. Tabii bu çok kolay değil. İnsanlar ne tür geleceklere dair yazıyorlar veya ne tür bir gelecek varsayıyorlar? Ekolojik geleceklere, ekolojik felaketleri, milliyetçiliğin desteklenmesini veya ortadan kaldırılması gibi konulardan bahsediyorum. Erkekler ve erkeklikler üzerine yürütülen tartışmaların yanı sıra, genellikle olumlu erkeklik (*positive masculinity*) olarak adlandırılan şeyi yaratma fikri de var. Yani toplumsal cinsiyet kategorilerinin yapısökümünden bahsediyorum. Judith Lorber (2005) bu sorgulamalarda çok iyidir. Özellikle herkes için (bizim bağlamımızda erkekler ve erkeklikler için) çok farklı sonuçları olan farklı feminizmler (reform feminizmi, direniş feminizmi, isyan feminizmi) hakkında yazarken. Gündem kadının ve erkeğin ve belki de diğer cinsiyetlerin eşit olduğunu (örneğin eşit ücreti) savunup toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmayı mı hedefliyor? Yoksa ataerkilliği değiştirmeyi, ortadan kaldırmayı mı? Yoksa toplumsal cinsiyeti değiştirmeyi, ortadan kaldırmayı mı? Bu durumda erkekler ve erkekliklere ne olacak?

Aslında erkekler ve erkeklikler açısından nasıl bir gelecekte bahsediyoruz sorusu doktora çalışması için çok iyi bir konu olur. Toplumsal veya teknolojik eğilimlere bakılabilir. Eşitliği, çeşitliliği, kapsayıcılığı benimseyen ama genellikle daha az eşitlikçi hale gelen örgütler, şirketler ve üniversiteler gibi yerlerdeki çelişkilere bakılabilir. Ya da farklı tür ekolojik ve politik geleceklere, küresel ve yerel kutuplaşmalara ve erkeklerin ve erkekliklerin yeniden kurgulanmasına, kimliksizleştirilmesine veya alt üst edilmesine bakılabilir.

Atilla Barutçu: Bahsettiğin noktalardan kategori meselesiyle ilgili olarak şunu sormak istiyorum. 2012’de yazdığın bir kitap bölümünde *gex* adını verdiğin bir kavrama odaklandın ve bu kavramla Eleştirel Erkeklik Çalışmaları alanı için deyim yerindeyse yeni bir rota çağrısında bulundun. O zamandan beri bu kavramın alanda yapabildikleri

ve yapamadıkları neler oldu? Daha spesifik olarak, bu kavramın queer çalışmalarla ilişkisi nasıl ilerledi?

Jeff Hearn: Buna ilk sorudan çok farklı bir şekilde cevap verebilirim. Dediğin gibi sene 2012’ydi o makale yayınlandığında (Hearn, 2012) ve aynı konuda daha erken bir yazım da 2011’de yayınlanmıştı (Hearn, 2011). Yani bu konu üzerine yazalı 12 veya 13 yıl oldu ve o zamandan beri birkaç şey daha yazdım. Ama aslında doğrudan bu konuyu odak alan bir şeyler yazmalı ve detaylıca anlatmayı denemeliydim. Yapmama nedenim ise emin olmamam, bunun zor olması ve tabii diğer şeylerin zaman alması. Ama pratikte etki bakımından çok sınırlı kaldığını söyleyebilirim. Demek istediğim, diğer araştırmacıların bu kavramı çok kolayca ele aldığını düşünmüyorum.

Bu kavramla ilgili bir makale yayınlarken şöyle bir deneyimim oldu. Makale yayımlanırken ben son versiyonu kontrol ettikten sonra başlıktaki *gex* sözcüğünü bana sormadan *sex* ile değiştirmişler. Biyografide ve otobiyografide ise “ben”in inşası üzerine bir makale olarak görünüyordu (Hearn, 2013). Bu biraz komik ve bir şekilde ironikti! Her neyse, biraz daha ciddi olmak gerekirse, terimin İngilizce’de dil, eşdeğersizlikler ve farklı toplumsal durumlar etrafındaki sorunları bir araya getiren bir meta-kavram olarak yararlı olduğunu düşünüyorum. Kelime İngilizce için uygun çünkü cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kelimelerini birleştiriyor ve birini diğerine göre önceliklendirmiyor veya bunların sabit kategoriler olduğunu varsaymıyor. Tabii ki İngilizce sorunlu bir dil çünkü küresel olarak çok baskın ve aynı zamanda bildiğiniz gibi bu cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrımını kısmen dilbilim alanından 60’lar ve 70’lerle birlikte oldukça güçlü bir şekilde ele aldı. Bu ayrım yerleşik hale geldi ve insanlar bazen cinsiyetten söz ederken toplumsal cinsiyet hakkında da konuşur oldular. Ama aynı zamanda cinsiyet-toplumsal cinsiyet ikiliği ağır bir şekilde eleştirildi ve elbette bu eleştirinin merkezinde Judith Butler ve onun cinsiyetin de toplumsal cinsiyetlendirildiği vurgusu (örn. Butler, 1990) önemli yer tuttu.

Benim ilk olarak varmaya çalıştığım şey, konuştuğumuz bağlamda erkek olmak, eril olmak, erkeksilik, erkeklik ve erkeklikler arasında eşdeğerlik varsaymayan bir meta-kavrama sahip olmaktı. Bu yüzden bu eşdeğersizliğe dikkat çekmeye çalıştım. Yani bu saydıklarım arasında pek çok farklı olası permütasyon görülebilir. Ve bunu söylerken kısmen kültürler-arasılığı kastediyorum. Ben bir antropolog değilim ama farklı toplumlar bu tür şeylerle çok farklı şekillerde ilişkililiyor. Bazıları üç cinsiyete veya toplumsal cinsiyete sahip, bazıları dört ve bazı insanlar farklı toplumlarda cinsiyet, toplumsal cinsiyet veya *gex* konumlarını daha rutin bir şekilde veya hayatlarının belirli zamanlarında değiştirebiliyorlar (bkz. Herdt, 1994). Dolayısıyla bu şeylerin farklı kültürel permütasyonları vardır. Bir de bu eşdeğerliklerin veya eşdeğersizliklerin nasıl ortaya çıkabileceği sorusu bulunuyor tabii. Ayrıca bazı İngilizce ifadelerde olduğu gibi analizin cinsiyetli ve/veya toplumsal cinsiyetli olma varsayımlarından başlaması da gerekmez.

Bence cinsiyet, toplumsal cinsiyet veya *gex* konumlanmaları veya deneyimleri farklı toplumsal bağlamlarda ve etkinliklerde farklılıklar gösterebilir. Daha önce şiddet örneğini kullanmıştım. İnsanların bunları az ya da çok cinsiyetlendirilmiş ya da toplumsal cinsiyetlendirilmiş şekilde deneyimlediği bazı durumlar olabilir. İyi bir örnek mi bilmiyorum ama sınav yapmak ya da tuvalete gitmek aynı şekilde ilerleyen cinsiyetlendirilmiş, toplumsal cinsiyetlendirilmiş ya da *gexual* deneyimler olmayabilir. Benzer şekilde farklı türde etkinlikler, farklı türde durumlar, farklı türde mekânlar, hatta çevrimiçi olmak ile çevrimdışı olmak bile farklı olabilir. Bu durumlar arasında, bizim bağlamımızda erkek, eril ve erkeklik arasında, farklı türden eşdeğerlikler veya eşdeğersizlikler öne sürülebilir. Benim varmaya çalıştığım şey buydu ama korkarım ki çok daha fazla detaylandırmaya ihtiyaç var.

Az önce bahsettiğim gibi dil konusunda da sorunlar var. İngilizce bir problem... Tüm bunları keşfetmede ve anlamada ana dili İngilizce olan biri olmanın avantaj mı yoksa dezavantaj mı olduğundan emin değilim. Söyleyince tam anlaşılabilir ama İngilizce'de yerleşmiş olan cinsiyet-toplumsal cinsiyet tartışması, diğer bazı dillerden ve konumlardan oldukça farklı. Türkçe'de farklı olduğunu, Fince'ye benzediğini biliyorum. Türkçe'deki

cinsiyet kelimesinde olduğu gibi cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin her iki yönünü de somutlaştırmak için kullanılan temel kelime veya kelimelerin olması bazı açılardan yararlı görülebilir, bazı açılardan ise hiç kullanışlı olmayabilir. Fince’de de gündelik dilde her ikisini de kapsayan tek bir kelime vardır: *sukupuoli*. Her ikisini de kapsadığı için kavramları bir anlamda bulanıklaştırır. Bu bir yandan yararlı olabilir, bir yandan da *suku* [aile, akraba] ve *puoli* [yarım] kelimelerinden oluştuğu için doğallaşma ve heteronormatif olma gibi problemler doğurabilir. Türkiyeli meslektaşlarımla konuşmamdan, queer teoriden ve teorik konulardan bu kelimeleri sorunsallaştırıyorsanız Türkçe’de kullanabileceğiniz daha spesifik kelime alternatifleri olduğunu anlıyorum. Aynısı Fince için de geçerli. İsveççe ise biraz farklı ve ilginç çünkü *kön* (“şörn” olarak telaffuz edilir) ve *genus* olmak üzere kulağa *sex* ve *gender* gibi gelen iki kelime var. Ama *kön* sadece biyolojik cinsiyete işaret etmiyor, aynı zamanda daha politik bir anlamı da var. Kısacası farklı diller bu terimleri farklı şekillerde ele alıyor.

Bu konuda söyleyeceğim son bir şey var. Çok yakın zamanda Matthew Hall ve Ruth Lewis ile *Digital Gender-Sexual Violations* başlıklı bir kitap yayınladık (Hall ve diğ., 2022). Kitapta, bahsettiğim konuyla biraz ilgisi olan “toplumsal cinsiyet-cinsel” (*gender-sexual*) terimini ve ayrıca *gex* ile ilgili bazı kelimeleri kullandık. Ancak başlıkta ve metinde “toplumsal cinsiyet-cinsel” terimini kullanıyoruz, bu da bu konuyu biraz farklı bir şekilde gündeme getirmeye çalışıyor. Kitap çevrimiçi dijital eylemlerle ilgili, bu yüzden odağı biraz farklı. Ama toplumsal cinsiyet kelimesini de sorunsallaştırması açısından ilişkili. Toplumsal cinsiyeti şey olarak somutlaştırmamak gerekir, bu sadece cinsiyetin sözüm ona bir kültürel ifadesi veya inşasıdır. Bence bunların bir kısmı kesinlikle queer teoriyle, queer çalışmalarıyla veya queer aktivizmiyle ilgili. Dolayısıyla bu mesele şeyler hakkında düşünmeye çalışmanın maddi-söylemsel yönüne geri dönüyor. Aynı zamanda queer bir okumanın yanı sıra, şeylerin -burada toplumsal cinsiyetin- yapısal bir analizini yapmakla da bağlantılı. Queer teorinin bazı versiyonlarından veya her şeyin tamamen açık uçlu ve bükülebilir olduğunu savunan teorilerden pek de memnun değilim. Bence çok yapısal olan bazı ilişkiler de sürüyor. Bu yüzden bu kavram ilginç olduğunu düşündüğüm iki bakış açısını bir araya getirmeye çalışıyor. *Gex* kavramını kullanmak cinsiyetin çok yapısal doğasını tanımak ama aynı zamanda onları

yapısöküme uğratmak anlamına geliyor. Yani sözde erkekleri erkek olarak adlandırmak ve aynı zamanda erkekleri yapısöküme uğratmak. Çünkü yalnızca bir tanesini yaparsanız, bu hangisi olursa olsun yeniden özelleştirme (*re-essentialise*) yaratabilir. Çeşitli uluslararası, küresel ve ataerkil yapısal analizleri yapısöküm ve queer ile birleştirmek çok önemli. Sadece bir yöne gitmiyor, burada varmaya çalıştığım bu. Bu yön ise *gex* ve maddi-söylemsel dediğim şeylerle bağlantılı.

Atilla Barutçu: Bunun üzerine Rydström'ün seninle yaptığı bir söyleşi de vardı.

Jeff Hearn: Evet, Lund'da bir söyleşi gerçekleştirdi. *Gex* az önce işaret ettiğim bazı sorular üzerine düşünmek için bir şemsiye fikir gibi. Ama hala yapmadığım şey, doğrudan bu konu üzerine 25 sayfalık düzgün bir makale yazmak.

Atilla Barutçu: Bunu bekliyor olacağız. Bahsettiğin son çalışmanız olan *Digital Gender-Sexual Violations*'ın yanı sıra, yine bu konuyla ilişkili ve yine Matthew Hall ile birlikte "intikam pornografisi" (*revenge pornography*) üzerine bir kitap yayınladınız.

Jeff Hearn: Evet. Kötü bir kelime ama evet.

Atilla Barutçu: Son yıllarda bu teknoloji ve toplumsal cinsiyet/cinsellik temelli şiddet konusu gündeminize nasıl girdi? İlk soruyu cevaplarken güncel pek çok konudan bahsettin. Neden özellikle bu konuya yoğunlaştınız?

Jeff Hearn: Bu soru ilk ikisinden daha kolay bir soru diyebilirim, biraz betimleyici açıklayacağım. 2021'de ölen sevgili dostum ve meslektaşım Wendy Parkin ile birlikte çok iş yaptık. Benden on yaş büyüktü ve 1978'den beri birlikte çalışıyorduk. Hiç paralı bir çalışma yapmadık ve hiç araştırma fonumuz olmadı. Ama işyerlerindeki ve örgütlerdeki cinsellik üzerine epeyce yazdık. Ayrıca ikimiz de ayrı ayrı şiddet üzerine çalışıyorduk. Sonra cinsellik,

şiddet ve işyerlerinin de dahil olduğu örgütler üzerine bir kitap yazmaya karar verdik. 90'ların sonuydu. “*Gender, Sexuality and Violence in Organizations*” (Hearn ve Parkin, 2001) başlıklı kitabımız 2001’de yayımlandı. Bu kitabı yazarken, sürecin sonuna doğru, küreselleşme ve küresel perspektifler üzerine bir bölümümüz olması gerektiğini fark ettik. Cinsellik, şiddet, örgütler ve küresellik hakkında nasıl düşünülebilir? Sorunda bahsettiğin konular üzerine o zaman düşünmeye başladık. Aslında bunu yapmak için 90’ların ortalarında neler olup bittiği hakkında konuşmamız gerektiğini fark ettik. Pornografi de dahil olmak üzere cinsellik ve şiddet etrafında tarihi bir dönüşüm yaşanıyordu. Daha önce tarihsel olarak o şekilde var olmayan, seks ve kısmen şiddet etrafında dönen, çoğunlukla erkekler için yapılmış, çevrimiçi, şaşırtıcı ve bazen ansiklopedik olan kaynaklarda bir artış oldu. Belirli bir yere giderek seks satın almak yerine, internete girip pek çok çeşit vücut bulabilirdiniz. Donna Hughes’un çalışmaları (örn., Hughes, 1998, 1999, 2002), bu konuda önceden bilmediğim birçok şeyi kataloglaması açısından çok önemliydi. Tablo korkunçtu. Ardından, şimdi Helsinki Üniversitesi’nde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları profesörü olan meslektaşım Marjut Jyrkinen ile bir proje gerçekleştirdik. Marjut doktorasını seks ticareti üzerine yapmıştı (Jyrkinen, 2005). Proje gündelik hayatın pornografikleştirilmesine ilişkin geniş çaplı bir İskandinav programının parçasıydı ve bizim odağımız ana akım televizyonun pornografikleştirilmesine yönelikti (Hearn ve Jyrkinen, 2007). Yeni teknolojilerin yeni ve hatta çelişkili sosyallik, cinsellik ve şiddet biçimleri için fırsatlar sunduğu görünür hale geliyordu (Hearn, 2006).

Her neyse... Şiddet üzerine çalışmalar farklı şekillerde devam etti. 2014’te İzlanda’da bir konferansa katılmıştım. İzlanda’dan ayrılırken çok erken, saat yedi gibi dönmeniz gerekir. Bu yüzden 5:30’da bir taksiye biniyordum ve Matthew Hall “Senin taksini paylaşabilir miyim?” dedi. “Evet, tabii ki,” dedim. Sonra konuştuk ve dedi ki: “Benimle genellikle intikam pornografisi olarak adlandırılan şey üzerine çalışmak ister misin?” Böylece “*Revenge Pornography*” başlıklı o kitabı yazmaya karar verdik (Hall ve Hearn, 2017). O sohbetimizden sonra kitabı yazarken bir daha hiç karşılaşmadık sanırım, sadece çok hızlı bir şekilde yazdık. Kitapta da tartışıldığı gibi intikam pornografisi çok kötü bir kavram ama o zamanlar kültürel

olarak benimsenen bir kavramdı, bu yüzden biraz düşündükten sonra bunu başlıkta kullanmaya ve metinde eleştirel bir şekilde tartışmaya karar verdik.

Pardon, soruna çok mu betimleyici cevap vermiş oldum? Bu çalışmadan sonra *upskirting* (birinin rızası dışında cinsel açıdan rahatsız edici fotoğraflarını çekme) üzerine çalışmaya başladık. Matthew pek çok uzmanlığına ek olarak bir söylem teorisyenidir ve arkadaşlarıyla birlikte web siteleri, platformlar ve sosyal medya metinleri üzerinde çalışarak, buralarda %90 oranında erkekler tarafından çoğunlukla partnerlerine ve eski partnerlerine yönelik yazılmış metinleri ve paylaşımları analiz ettiler. Biz de bu internet sitelerinde hem canlı yayınlarda görsel temelli cinsel taciz etrafında dönen konuşmaları ve yayınları, hem de bunun erkekler arasında nasıl tartışıldığını -bazen büyük bir hayranlıkla- analiz ettik. Sonra 2019’da Helsinki’de, aslında Selin’in de gelmesi gereken ama maalesef gelemediği, şiddet üzerine bir konferans vardı. Matthew, Päivi Honkatukia ve ben, dijital şiddet üzerine bir oturum düzenledik ve Ruth Lewis de geldi. O da aynı konu üzerinde çalışıyordu. Bu yüzden onunla da birlikte çalışmaya karar verdik. Aslında Ruth’la 30 yıl önce, 90’ların başında veya ortalarında, kadınlara yönelik şiddeti tartışırken tanışmıştım. Üçümüz (Matthew, Ruth ve ben) *Digital Gender-Sexual Violations* kitabını yazdık (Hall ve diğ., 2022) ama bu esnada hiç karşılaşmadık, COVID-19 süreciydi. Kitap görsel temelli cinsel tacizi, intikam pornografisi denen şeyi, *upskirtingi*, Ruth’un bazı meslektaşlarıyla Birleşik Krallık’ta feministlere yönelik çevrimiçi taciz üzerine yaptığı çalışmaları ve diğer bazı dijital ihlal türlerini kapsıyordu. Ama ne yazık ki o kadar fazla ihlal türü var ki hepsini kapsadığını söylemek zor.

İşte kitabın konusu ve nasıl geliştiğinin hikâyesi kısaca böyle. Belki önceden sahip olduğumuz bir söze varıyoruz: Erkekliği boş bir sayfa üzerinden ele alırsanız, çevrimiçi dünya hakkında öyle ya da böyle düşünmekten kaçınmanız çok zor olacaktır. Bence de öyle. Hem bedenleşmiş ve “gerçek hayatta” olmak hem de sanal olmak ve bunların şu anda bizim deneyimlediğimiz gibi aynı anda gerçekleşebilmesi insanların anlamlandırmaya çalıştığı kendi başına bir konu. Bazı insanların çevrimiçi alanda farklı personaları nasıl benimsediği de öyle. Ruth, Matthew ve ben şu anda gelecek üzerine de çalışıyoruz. Mevcut teknolojiler ise tekrar

değişiyor. Yapay zekâ, üç boyutlu ve etkileşimli teknolojiler, çeşitli duyuşal teknolojiler var. Bunların cinsellik ve şiddet üzerindeki etkileri üzerine çalışıyoruz. Bir çıkarım, kadın bedeninin veya bedenlerinin pornografi evreninde gereksiz olabileceği yönünde. Bu bağlamda bunların ne anlama geldiğini gelecek odaklı ve eleştirel bir şekilde yazmaya çalışıyoruz. Çok mutsuz bir hikâye. Ama diğer taraftan buna yine çevrimiçi dünyadan bir karşı çıkış da var, ulus ötesi toplumsal hareketler gelişiyor.

Selin Akyüz: Görece daha kolay bir soru ile devam edelim. İstanbul'da gerçekleşen 2. Uluslararası Erkeklik ve Erkeklikler Konferansı'nın açılış konuşmasını yapmıştın. Ardından o konuşmana ilişkin *Masculinities* dergisine de bir yazı yazmıştın. Hem konuşmada hem de yazıda erkeklerin ve erkekliklerin karşı karşıya olduğu ve olacağı krizlerden bahsediyorsun. Konferansın ardından COVID-19 pandemisi ve onun getirdiği farklı krizlerle yüzleştik. Buna ilişkin ne söylemek istersin?

Jeff Hearn: Sence bu kolay bir soru mu? Belki söylenmesi gereken ilk şeylerden biri hala bir şekilde o krizin içinde olduğumuzdur. Sanırım ilk başlangıcı 2020 yılının başlarındaydı. İnsanlar ne olduğunu bilmiyorlardı. Hem hastalığın yayılması hem de ne yapmak ve ne yapmamak gerektiği ile ilgili belirsizlikten bahsediyorum. Tabii özellikle aşının öncesini işaret ediyorum. Yani ilk bu aşama oldu, ardından başka bir aşama ve sonra da şu an içinde olduğumuz ve dünyanın farklı yerlerinde farklı deneyimlenen süreç. Bence COVID-19 veya pandemi farklı bir kriz türü. Söylemek istediğim çok şey var hangi sırada söylemeliyim onu düşünmem lazım.

Kriz fikri özellikle medyada gereğinden fazla kullanıldı. Tabi ki kriz çoğu insan için yeni bir kavram değil. Birçok kişi sürekli krizin içinde yaşıyor, örneğin açlık krizi... Buna rağmen bugün görülüyor ki aynı anda siyasi kriz, ekonomik kriz, enerji krizi veya pandemi gibi çoklu krizler yaşanabiliyor. Tüm bunların erkek ve erkekliğe dair cinsiyetlendirilmiş sonuçları, etkileri veya onunla içkin halleri var. Ayrıca erkeğe ve erkekliğe ilişkin başka bir kriz tartışması (erkeklik krizi konusu) da var ama bu da yeterli değil tabi.

Pandemi son yıllarda görünür olan krizlerden bir tanesi. Bedenin, sağlığın, yaşama devam edebilmenin, tıbbın, gıda ve onun dağıtımının ve bakımın önemini gösterdi. Ve buna ek olarak tüm bunların nasıl cinsiyetlendirildiğinin de önemini gösterdi. Pandemi, sağlık ve bakım alanlarındaki toplumsal düzeydeki ve cinsiyetlendirilmiş sağlık ve diğer bakım alanlarındaki eşitsizlikleri daha da sağladığı ve arttırdı. Pandemi hem şiddette hem de kadına karşı erkek şiddetinde artış olduğuna ilişkin (Burrell & Ruxton, 2020) birçok kanıt var, özellikle ilk 18 ayda, bazı anketlere ek, kadın sığınma evlerinin, benzer örgütlerin ve polis raporlarının destek talep etmesinin de desteklediği üzere artış oldu. Buna farklı karantina durumlarında belirli bir alanda birlikte yaşayan insanlar üzerinden bakabilirsiniz. Eğer şiddet gösterme durumu ya olasılığı olan biriyle 7/24 aynı yerde yaşıyorsan bu hiç iyi bir durum değildir. Diğer yandan, bu durumun bazı durumlarda ev içi ilişkilerde değişikliğe sebep olduğunu destekleyen bir literatür de var. Öyle ki insanlar bir evin ya da apartman dairesinin dört duvarının arasında birlikte yaşarken bazı erkekler ev işlerinde, yemek, çocuk bakımı veya herhangi bir iş, özelinde, değişebilir (van der Gaag, 2023). Bu tek yönlü, basit bir süreç değildir. Bir de siyaset, ana akım siyaset konusu var. Pandeminin nasıl farklı siyasetçilerden farklı çözümler getirmiş olması durumu... Örnekler biliniyor, değil mi? Bunlardan bazıları sanki korkulmuş olması gerekiyormuşçasına militarist tepkilerdi. Veya Trump'ın çamaşır suyu içmek gibi pek mantıklı olmayan anlık tıbbi çözümleri... Farklı siyasi rejimler ve farklı erkekler, farklı tepkiler gösterdiler. Ve bu bazı durumlarda, bazı daha otoriter kontrollerin yeniden tesisi veya yapılanların ve söylenenlerin ne kadar şeffaf olduğunu belirlemek için kullanıldı. İdealleştirmeden belirtmeliyim ki Finlandiya aslen geldiğim İngiltere'ye göre pandeminin ilk dönemlerinde daha farklıydı. Beş siyasi partinin koalisyon hükümetinin yönettiği Finlandiya'da, tüm partiler kadın liderler tarafından yönetiliyor ve bu kadınlar her gece sırayla televizyonda halka bilgi verdiler. Bunun mükemmel bir durum olduğunu söylemiyorum ancak hükümet olarak farklı davranma girişimiydi. Birleşik Krallık'ta olan şeylerden farklı olarak, beş partinin kadınlarından oluşan geniş çapta feminist bir hükümet tarafından gerçekten açık ve net tavsiyeler verme girişiminde bulunuldu. Bu yüzden, kritik olan yanıtlar etrafında erkeklik ve kadınlık hakkında şekillenen birçok toplumsal cinsiyete ilişkin sorun olduğunu söylemeliyiz (bkz. UN Women & UNDP, 2022).

Pandemi birçok farklı olasılık ve hatta fırsat da diyebileceğimiz durum yaratmış oldu. Şiddet için daha fazla fırsat, otoriterlik ve merkezi kontrol için daha fazla fırsat ve aynı zamanda erkekler ve erkeklikler açısından yaş ve engellilik ile de bağlantılı olarak savunmasızlığı ve güvencesizliği tanımlamak için daha fazla fırsat... Sahte cesaretin ve savunmasızlığın reddedilme halinin olduğu aptal bir erkeklik modeli olarak tanımlayabileceğim durumun örtük bir sorunsallaştırması da diyebiliriz. Ana akımda ölümle ilgili daha fazla tartışma olmasını da iyi bir şey olarak not etmeliyim.

Bahsedilecek başka bir konu daha var, çok fazla alıntıladığım bir şey değil ama... Tam olarak hatırlayamasam da Lund Üniversitesi'nde bir kriz çalışma grubuna katılmışım. 2016'dan beri daha önce bahsettiğiniz röportajı yapan Helle Rydström liderliğinde kriz üzerine çalışan bir grup var. *Global Discourse* dergisi iki özel sayısında farklı disiplinlerden krizle ilgili birçok makaleye yer verdi ki bunların çoğu açık erişimli (Rydström vd., 2022). Ben de küresel krizlerin bir uzantısıyla, psikolojik olarak ele alınan dar anlamdaki erkeklik krizinden tutun da toplumsal cinsiyet sisteminin, toplumsal cinsiyetin kendisinin ve erkeklerin krizine kadar krizin ilgili olduğu pek çok farklı yoldan bahseden bir makale yazdım (Hearn, 2022). Sonuncusu küresel krizlerin daha geniş bir şekilde anlaşılmasıyla ve ister enerji krizi, ister petrol krizi, ister savaş krizleri olsun, erkekler ve erkekliklerin farklı şekillerde nasıl dahil edildiği ile ilgili. Tüm bunlar tabii ki erkekler hakkında. Örneğin otomobil büyük bir küresel konudur. Dolayısıyla çoklu küresel kriz kavramı hakkında düşünüyorsanız, erkekler ve erkeklikler hakkında da bazı düşüncelerin dahil edilmesi gerekir. Ekoloji ve benzeri şeyler hakkında konuştuğum ilk noktaya bizi geri dönüyoruz. O yüzden *Global Discourse*'daki özel sayılar çok güzel bir müdahale olarak okunmalı.

Bir başka konu daha var. İsveç'ten Ulf Mellström ve Avustralya'dan Bob Pease'in derlediği "*Posthumanism and the Man Question: Beyond Anthropocentric Masculinities*" başlıklı bir kitap çıkmak üzere (Mellström & Pease, 2023). Kitap "yeni" materyalizm, feminist yeni materyalizm tartışmaları ve erkekler ile erkeklikler üzerine. Bölümlerin çoğu, post-hümanizm, yeni materyalizm ve bu farklı ayrımlar arasında köprü kurma gibi sorular etrafında

şekilleniyor. Yeni materyalizmin erkekler ve erkeklikler üzerindeki etkileri üzerine ben de bir bölüm yazdım (Hearn, 2023). Kitap çoğunlukla teorik, siyasal ve ulusaşırı bağlamda bu tür yönelimler hakkında.

Wendy Parkin'den daha önce bahsetmiştim. Birlikte yaş üzerine de çalıştık ve onun ölümünden altı önce basılan *Age at Work* kitabında birlikte çalıştık. 2020'nin sonlarına doğru biz kitabı bitirirken yaş hakkında olan bu kitaba COVID-19 hakkında da bir şeyler yazmamız gerekti. Biz de bazı eklemeler yaptık ancak çok kapsamlı yazamadık çünkü o zaman bu başka bir çalışmaya dönerdi. COVID-19'un yaş, hatta yaş *karşıtlıklarını* nasıl öne çıkardığını, örneğin bazı insanların diğer insanlara virüs bulaştırma ihtimali ile hangi ölçüde özgürce dolaşabilecekleri hakkında yazdık. Yaşlı ya da genç insanları tektipleştirmeden farklı yaş ve nesillerin bu konuda farklı fikirleri muhakkak olacaktır. Bu düşünceler bir sürü soru üretiyor: Tedavilere kimler erişmeli? Sokağa çıkma yasağının etkileri neler? Teknolojinin etkileri neler? Bu sorular neler oldu ve neler oluyor sorularını anlamamız için çok merkezi. Tabi ölüm hakkında konuşmamız için de... Bu kitapta iki bölüm bulunuyor. Biri ölüm üzerine, diğeri ölümden sonrası üzerine (reenkarnasyon değil, ölüm sonrasında nasıl organize edildiği üzerine). Wendy'nin hayatının son beş yılında çok ciddi sağlık sorunları olmuştu. Bu nedenle bu konularda çok doğrudan ve maddi-söylemsel bir bağlantı da vardı. COVID-19'a yakalanmadı ancak tüm bunlardan kaçınmak mümkün değildi.

Selin Akyüz: Son olarak erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel araştırmalarda kullanılan yöntemler ve metodolojiler üzerine bir soru sormak istiyoruz. Türkiye'de bu alana uzun yıllardır nitel metodoloji hâkim. Ancak son yıllarda nicel çalışmaların sayısında da görece bir artış var. Sizce bu durum küresel trendlerin bir yansıması mı? Eğer öyleyse bize gelecekteki gidişat hakkında ne söylüyor?

Jeff Hearn: Bu çok ilginç bir soru ve beni biraz şaşırttı. Ama neler olup bittiğine ve neden olduğuna dair bu soru üzerine düşünmeye kesinlikle değer. Aslında psikolojiyi de dahil ederseniz ve bu konuya özellikle küresel olarak bakarsanız, ben erkekleri ve erkeklikleri

incelemede baskın olan genel metodolojinin galiba niceliksel çalışma olduğunu düşünüyorum – ve bu eğilim de devam ediyor. Akademik alıntılara bakarsanız, erkekler ve erkeklikler üzerine en çok alıntı yapılan makalelerin bazılarının psikoloji dergilerinde olduğunu görürsünüz. Mesela çok köklü bir dergi olan *Sex Roles*. Erkekler ve erkeklikler psikolojisi üzerine olan dergiler ya da bu konuda da yayın yapan ana akım psikoloji dergileri var. Bu yayınlar ve dergiler sizin de dediğiniz gibi daha niteliksel olma eğiliminde olan ve eleştirel sosyolojiden, kültürel çalışmalardan, siyaset biliminden veya diğer alanlardan tartıştığımız çoğu konudan farklı ve daha baskın bir gelenek.

Ben aslında her zaman niceliksel yöntemlerle belirli bir şekilde ilgilendim. 70'lerin ortalarında şehir planlamasında çalıştım. Demografi, nüfus ve konut istatistikleri, tüketici davranışını ve ulaşım akışlarının çekim modellemesi denen şey üzerine de epey çalışma yapmıştım. Şahsen nicel yöntemlere karşı değilim ve nicel çalışmaktan korkmuyorum. Bununla birlikte nicel çalışmalara her dahil olduğumda, hep bazı konuları yeniden öğrenmem gerektiğini hissediyorum ve umarım bu konuda bir uzman bulurum diye düşünüyorum. Niceliksel materyalin reddedilmesine karşıyım çünkü mevcut bazı örüntüler var. Bazı insanlar diğer insanlardan daha fazla kazanıyor. Bazı yerlerde diğer yerlerden daha fazla şiddet var. Bu yüzden niceliksel yöntemlerin reddedilmesi yerine eleştirel bir şekilde benimsenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bazı alanlar içinde, nicel araştırmaları ya bu alana biraz yabancı oldukları ve yorumlamaları biraz zor olduğu için ya da doğrudan ideolojik olarak reddediyor gibi görünen bazı dallar var. Her şey bu tür nicel çalışmaların ne yaptığını, neden yaptığını ve ne söylediğini anlamaya çalışmakla ilgili. İstatistik veya nicel ölçümlerle ihtiyaç duyulanın bu eleştirel ilişki olduğunu düşünüyorum.

Nicel çalışmaların da farklı türleri var, öyle değil mi? Bir iki örnek vereceğim. Erkekler ve erkeklikler açısından iki farklı tür çalışma etkili oldu. İlki, Orta Doğu ve Kuzey Afrika da dahil olmak üzere birçok ülkede yürütülen ve erkekleri de dahil eden Uluslararası Erkekler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması (*IMAGES - The International Men and Gender Equality Survey*). Bu araştırma temelde bireylerle, çoğunlukla erkeklerle ve bazı kadınlarla

yapılan anketlere dayanıyor ve birey odaklı değil. Örneğin daha eşit ebeveynler tarafından yetiştirilmenin ya da şiddete tanık olmamanın daha sonra şiddet uygulamayı azaltma eğiliminde olduğu gibi uzun vadede toplanmış kitlesel bilgiler üretiyor (Equipundo, 2022). Böylece bireysel yanıtları toplayarak bazı örüntülerin oldukça kullanışlı yaygın göstergelerini elde edebiliyorsunuz ama daha sonra her bireye genelleme yapmadan. Bu tür bilgiler ve ayrıca eğitimin daha eşit erkekliklere etkisi şimdi oldukça iyi çalışılıyor. Yani bunlar faydalı çalışmalar. Ama bu çalışmalar, bu bilgilerin farklı kuruluşlar veya hükümetler tarafından nasıl kullanıldığı veya kötüye kullanıldığı sorusuyla ilgilenmiyor.

Diğer bir dizi çalışma ise bireylere hayatlarıyla veya ne yaptıklarıyla ilgili sorular sormakla ilgilenmeyip daha çok toplumsal düzeydeki sonuçlara bakıyor. Örneğin İsveç'te Şiddet Rejimleri dediğimiz konuda Sofia Strid'in yürütücülüğünü yaptığı bir proje grubuna dahil oldum. Bu çalışma bütün toplumlardaki farklı şiddet türleri arasındaki istatistiksel ilişkiler gibi teorik, politik ve nicel analizleri birleştiriyor. Örneğin militarizme daha yüksek yatırımınız varsa erkeklerin kadınlara yönelik şiddeti ile ilişkili olma eğilimini gösteriyor. Bu tür şeyler, bu örüntüler ve bu şiddet rejimleri hakkında epeyce yazdık. Bunlar nicel çalışmaların iki farklı örneği.

Bir de nicel çalışmaların politikası var. Bu konuda biraz kararsızım. Yani dediğim gibi nicel çalışmalara karşı değilim. Bence çok faydalı olabilirler. Bazı yaygın örüntüleri gösterebilirler. Bazılarının yaptığı gibi tamamen göz ardı da edilmemeli, bütün bir hikâye olarak tamamen güvenli de görülmemeli çünkü hep kısmen yanılırlar. Demek istediğim şu: her istatistik yanlıştır. İşin politikası meselesinde ise biraz takılıp kalıyorum çünkü bu eğilimin tarihsel olarak nereye gittiğinden emin değilim. Genel olarak niceliksel araştırmaların kullanılmasından ve onlar hakkında eleştirel olmaktan yanayım. Kanıta dayalı politika denen şeyde bir tehlike var. Bu fikir Türkiye'de ne kadar hâkim bilmiyorum ama bazı ülkelerde var ve tabii ki bu gerçekten kanıta dayalı demek değil. Hükümetin bunu yaptığında çok az parayla olumlu bir etkiye sahip olacağını gösteren bir çalışma gösterin anlamına geliyor. Eşitsizliği ortadan kaldırmak için nicel verileri kullanmak bu verinin pek çok sorunu çözeceği veya

azaltacağı anlamına gelmez. Bu nedenle kanıta dayalı politikaya çok eleştirel bir şekilde bakılmalıdır. Benim endişem nicel çalışmalardan bazılarının toplumsal cinsiyet, erkekler, erkeklikler, erkeklerin ve erkekliklerin politikası hakkındaki tartışmaların bir kısmının veya tamamının yerini alabilecek olması. Yani önemli olan çalışmaların nasıl kullanıldığı. Aslında ilk günlerde *IMAGES* projesine dahil olmam istenmişti ama emin değildim, bu yüzden dahil olmadım. Elbette belli türdeki çalışmaların dolaylı bir normalleştirme ve kontrol biçimi olarak kullanılmasının (buna biyopolitika da diyebilirsiniz) özellikle yine psikolojide uzun bir tarihi var.

Bahsettiğimiz teknolojilerle ilgili mevcut durum, insan sınıflandırmalarının ve kategorizasyonlarının oldukça detaylı bir şekilde geliştirildiği 19. yüzyıldan çok farklı. Yani bugün büyük bir veriye sahibiz. Biz değil, farklı şekillerde iyiye veya kötüye kullanılabilen bu büyük veriye hükümetler sahip. İsveç bu konuda çok ilginç. İzin almanız gerekir ama temelde istihdam kayıtları, sağlık kayıtları ve benzeri konularda büyük bir veri tabanı mevcut. Bunların hepsi anonimleştirildi. Çok iyi bir epidemiyolojik araştırma olabilecek işsizlik ve sağlık etkileri gibi belirli bir ilişkinin analizini yapmak için araştırmacı olarak başvurabilirsiniz. Ve tabii sadece şirketlerin sahip olduğu başka türden büyük veriler de var. *Amazon, Google ve Meta*. Büyük verileri her zaman başka şekillerde kullanan dünya tam bir gözetim kapitalizmi demek (Zuboff, 2019). Yani gözetim şimdi 30 yıl önce görüldüğünden çok farklı görünüyor. Dolayısıyla kitlesel ve hatta bireyselleştirilmiş nicel verilerin kullanımı, seçim haberlerinin ve propagandasının şekillendirilmesinde olduğu gibi birçok biçim alabiliyor. Bu hem hükümetler hem de şirketler için geçerli. Bunun nereye gittiğini tahmin etmek gerçekten çok zor. Erkekleri ve erkeklikleri düşünmek açısından ise endişe verici. Birkaç seviye var: Bu sistemleri kimin kontrol ettiği -muhtemelen belirli erkekler, bunların çevrimiçi tüketimi ve çevrimiçi tacizi hedefleyen erkeklerin ve erkek gruplarının inşası üzerinde kullanımı ve onlara etkileri, nüfus izleme ve kontrolü de dahil olmak üzere bazı daha kötü senaryolar.

Söyleşiden önce bunu düşünmemiştim. Bence konuştuğumuz pek çok şey, sorduğunuz tüm sorular – güncel tartışmalar, *gex*, çevrimiçi dijital ihlaller, krizler, salgın ve nicelik

meselesi – hepsi birbirine çok bağı ve ulusaşırı sorunlar. En azından belki de benim kafamda öyle. Bu görünür bir şey mi, bilmiyorum.

Ayrıca bahsetmediğim son bir şey daha söyleyeyim. Detaya giremeyeceğim ama Ocak 2022’de İsveç Örebro’daki pozisyonumda toplumsal cinsiyet çalışmaları alanından beşerî coğrafya (*human geography*) alanına geçtim. Benim ilk akademik derecem de coğrafya alanındandı ve bu geçişten çok mutluyum. İsveç’te klimatoloji gibi, fiziki coğrafya gibi alanları fen bilimlerine, beşerî coğrafyayı ise daha çok sosyal bilimlere ayırma eğiliminde olduklarını düşünüyorum. İlk derecemi coğrafya alanında 60’larda aldım. Bu disiplinde mekânsallık çok, çok, çok merkezdedir. Yani bunların çok çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Raewyn Connell da uzun süredir mekânsallık, küresellik ve Güney teorisi hakkında konuşuyor (Connell, 1993, 2008). Bu bakış açısının daha da yaygınlaşması gerektiğini düşünüyorum.

Selin Akyüz: Ben de son birkaç yıldır siyasi coğrafya veya feminist siyasi coğrafya üzerine okumalar yapıyorum. Gerçekten çok ilginç.

Jeff Hearn: Evet. Son bir anekdot. Matthew Hall ile birlikte ulusaşırılık ve cinsellik üzerine olan derleme bir kitapta bu intikam pornosu dediğimiz şey ve ulusaşırı süreçler üzerine bir bölüm yazdık (Hearn ve Hall, 2022). Basıldıktan sonra yayıncı bana kitabı göndereceklerini söylemişti. Ama yanlış kitabı gönderdiler. Bizim kitap yerine “Routledge’in Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Coğrafyalar El Kitabı” (*Routledge Handbook of Gender and Feminist Geographies*) başlıklı harika kitabı gönderdiler (Datta vd., 2020)! Çok daha mutlu oldum. Bütün bölümler feminist ve toplumsal cinsiyet coğrafyası üzerineydi. Yani gerçekten ilginç üretimler oluyor.

Selin Akyüz: Teşekkürler Jeff. Bizim sorularımız bu kadardı. Seni tekrar görmek çok güzeldi.

Jeff Hearn: Teşekkür ederim. Sorular gerçekten güzeldi. Bana biraz şaşırtıcı geldiler. Pek beklediğim şekilde değildi. Yani ilk soru belki belliydi ama diğerleri düşündürücüydü benim için. O yüzden iyiydi. Teşekkür ederim. Bir ara Türkiye’de görüşürüz.

Selin Akyüz: Evet, umarım.

Atilla Barutçu: Görüşürüz Jeff. Çok teşekkürler.

Jeff Hearn

1970’lerin sonlarından beri erkekler, erkeklikler, feminizm ve toplumsal cinsiyet alanlarında aktivizmle, politika çalışmalarıyla ve akademik çalışmalarla ilgileniyor. Finlandiya’da Hanken Ekonomi Okulu’nda fahri profesör, İsveç’te Örebro Üniversitesi’nde Beşerî Coğrafya alanında kıdemli profesör ve İngiltere’de Huddersfield Üniversitesi’nde sosyoloji profesörüdür.

KAYNAKÇA

Burrell, S. R., & Ruxton, S. (2020) *The Ompact of the Covid-19 Crisis on Work with Men and Boys in Europe*. Durham: Durham University. Erişim adresi: <https://www.durham.ac.uk/media/durham-university/research-/research-centres/research-into-violence-and-abuse-centre-for/pdf-files/covid19workwithmen.pdf> (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Butler, J. (1990) *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

Connell, R. (1993) The Big Picture: Masculinities in Recent World History. *Theory and Society*, 22(5): 597–623.

Connell, R. (2008) *Southern Theory*. Cambridge: Polity.

Ćopić, S., & Antonijević, Z. haz. (2021) *Feminizam, Aktivizam, Politike: Proizvodnja Znanja na Poluperiferiji: Zbornik Radova u čast Marine Blagojević Hughson [Feminism, Activism, Politics: Production of Knowledge in the Semiperiphery: Proceedings in Honor of Marina Blagojević Hughson]*. Belgrade: Institute for Criminological and Sociological Research. Eriřim adresi: http://www.iksi.ac.rs/izdanja/feminizam_aktivizam_politike_2021.pdf (Eriřim tarihi: 20 Őubat 2023).

Datta, A., Hopkins, P., Johnston, L., Olson, E., & Silva, J. M. haz. (2020) *Routledge Handbook of Gender and Feminist Geographies*. London: Routledge.

Equimundo (2022) *The International Men and Gender Equality Survey: A Status Report on Men, Women, and Gender Equality in 15 Headlines*. Washington, DC: Equimundo. Erişim adresi: <https://www.equimundo.org/resources/men-and-gender-equality-a-global-status-report-in-15-headlines/> (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hall, M., & Hearn, J. (2017) *Revenge Pornography: Gender, Sexuality, and Motivations*. London: Routledge.

Hall, M., Hearn, J., & Lewis, R. (2022) *Digital Gender-sexual Violations: Violence, Technologies, Motivations*. London: Routledge.

Hearn, J. (2006) The Implications of Information and Communication Technologies for Sexualities and Sexualized Violences: Contradictions of Sexual Citizenships. *Political Geography*, 25(8): 944–63.

Hearn, J. (2011) The Materiality of Men, Bodies, *and* towards the Abolition of “Men”. Läubli, M., & Sahli, S. haz. *Männlichkeiten denken. Männlichkeitskonzepte aus kulturwissenschaftlicher Sicht [Thinking Masculinities: Concepts of Masculinities from a Socio-cultural Perspective]*, içinde. Bielefeld: Transcript: 195–215.

Hearn, J. (2012) Male Bodies, Masculine Bodies, Men’s Bodies: The Need for a Concept of Gex. Turner, B. S. haz. *Routledge Handbook of Body Studies*, içinde. London: Routledge: 307–20.

Hearn, J. (2013) Contradictory Male/Masculine/Men’s “I”s: The Unwriting of Men, and the Concept of Gex. [Baskıda son kelime “sex” olarak değiştirilmiştir]. *Revista Canaria de Estudios Ingleses (RCEI)*, 66: 13–24. Erişim adresi: https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/2491/RCEI_66_%28%202013%29_02.pdf?sequence=5&isAllowed=y (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hearn, J. (2019) So What has been, is, and might be Going on in Studying Men and Masculinities? Some Continuities and Discontinuities. *Men and Masculinities*, 22(1): 53–63. Erişim adresi: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1097184X18805550> (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hearn, J. (2022) The Place and Potential of Crisis/Crises in Critical Studies on Men and Masculinities. *Global Discourse: An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, 12(3-4): 563–85. Erişim adresi: <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/gd/12/3-4/article-p563.xml> (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hearn, J. (2023) Materialism, New Materialism and Critical Studies on Men and Masculinities (CSMM): Looking Back and Looking Forward, Relationally_Mellström, U., & Pease, B. haz. *Posthumanism and the Man Question: Beyond Anthropocentric Masculinities*, içinde. London: Routledge: 154–68.

Hearn, J., Blagojević, M., & Harrison, K. haz. (2013) *Rethinking Transnational Men: Beyond, between and within Nations*. New York: Routledge.

Hearn, J., & Hall, M. (2021) The Transnationalization of Online Sexual Violation: The Case of “Revenge Pornography” as a Theoretical and Political Problematic. Zhou, Y. R., Sinding, C., & Goellnicht, D. haz. *Sexualities, Transnationalism, and Globalization: New Perspectives*, içinde. New York: Routledge: 92–106.

Hearn, J., & Jyrkinen, M. (2007) “I could be talking about a porn flick” – Television-Internet Media Companies’ Policies and Practices. *Unge, Kjoenn og Pornografi i Norden – Mediestudier [Young People, Gender and Pornography in the Nordic Region – Media Studies]*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, TemaNord 2006:544: 11-155. Erişim adresi: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700865/FULLTEXT01.pdf> (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hearn, J., & Parkin, W. (2001) *Age at Work: Ambiguous Boundaries of Organizations, Organizing and Ageing*. London: Sage.

Hearn, J., Vasquez del Aguila, E., & Hughson, M. haz. (2019) *Unsustainable Institutions of Men: Transnational Dispersed Centres, Gender Power, Contradictions*. London: Routledge.

Herdt, G. haz. (1994) *Third Sex, Third Gender: Beyond Sexual Dimorphism in Culture and History*. London: Zone Books.

Hughes, D. M. (1998) Use of the Internet for Global Sexual Exploitation of Women and Children. The Coalition Against Trafficking in Women. Erişim adresi: https://www.academia.edu/3415661/Use_of_the_Internet_for_Global_Sexual_Exploitation_of_Women_and_Children (Erişim tarihi: 20 Şubat 2023).

Hughes, D. M. (1999) The Internet and the Global Prostitution Industry. Hughes, D. M., & Roche, C. haz. *Making the Harm Visible: Global Sexual Exploitation of Women and Girls. Speaking out and Providing Services*, içinde. Kingston, RI: Coalition Against Trafficking in Women: 64–86.

Hughes, D. (2002) The Use of New Communication and Information Technologies for the Sexual Exploitation of Women and Children. *Hastings Women's Law Journal*, 13(1): 129–48.

Jyrkinen, M. (2005) *The Organisation of Policy Meets the Commercialisation of Sex - Global Linkages, Policies, Technologies*. Helsinki: Hanken School of Economics. Erişim adresi: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10227/118/146-951-555-882-4.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Erişim tarihi: 20 şubat 2023).

Lorber, J. haz. (2005) *Gender Inequality: Feminist Theories and Politics*. Los Angeles: Roxbury.

Mellström, U., & Pease, B. haz. (2023) *Posthumanism and the Man Question: Beyond Anthropocentric Masculinities*. London: Routledge.

Rydström, H., Hamza, M., Gammeltoft-Hansen, T., & Berggren, V. haz. (2022) Critical Explorations of Crisis: Politics, Precariousness, and Potentialities. *Global Discourse: An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, 12(3-4). Erişim adresi: <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/gd/12/3-4/gd.12.issue-3-4.xml> (Erişim tarihi: 20 şubat 2023).

UN Women and the United Nations Development Programme (UNDP) (2022) *Government Responses to COVID-19: Lessons on Gender Equality for a World in Turmoil*. Erişim adresi: https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-06/Government-responses-to-COVID-19-Lessons-on-gender-equality-for-a-world-in-turmoil-en_0.pdf (Erişim tarihi: 20 şubat 2023).

Van der Gaag, N. (2023) Parenting and Patriarchy in the Pandemic. Tarrant, A., Ladlow, L., & Way, L. haz. *Men and Welfare*, içinde. London: Routledge: 33–45.

Zuboff, S. (2019) *The Age of Surveillance Capitalism*. London: Profile.